

O kompilaciji

Kada započne ćaskanje o srpskoj alternativnoj muzici 90-ih, obično se pominju punk, hc, metal i eventualno tehno bendovi. Hladni građanski rat je jasno podelio građanstvo na narodnjake i padavičare, na nemce i partizane - do te mere da su alternativni bendovi i pojave postali mejnstrim urbane kulture. Svaki vid otpora totalitarnom režimu i ideologiji odgovarao je urbanom građanstvu, pa tako i buntovna muzika. Nastala je apsurdna situacija - ako si svirao prljavo i buntovno, mogao si da budeš prihvaćeniji nego neko ko je svirao uglađeni pop. Ova promena društvenog [etičkog] ukusa pružila je istorijsku priliku da izgradimo najjaču alternativnu scenu u svemiru; možda bismo u tome i uspeali da, nažalost, nismo bili sputani sopstvenim kulturnim kompleksima.

S obzirom da naša kultura nikad nije uspeła da se uključi u zapadne tokove na koje se ugledala, kroz generacije naših kreativaca prenosio se kompleks inferiornosti, u vidu želje za pripadanjem, to jest, u vidu žudnje za potvrđivanjem sopstvene vrednosti. Umesto da se razvije u širinu, naša kultura kao da se skupljala ka sopstvenim centrima: ka mejnstrimu, i ka visokoj kulturi iza bedema palanačkog elitizma.

Ukratko, za nas nikad nije bila karakteristična želja za razlikovanjem, nego za pripadanjem. Devedesetih, skoro svi domaći alternativni bendovi su zvučali *isto*.

Ono što kulture čini snažnim nije mejnstrim, već alternativna scena. U snažnim kulturama ne postoji jedan dominantan glas, već bogatstvo različitih glasova. A kada se nađete razapeti između monolitnog mejnstrima i homogenog 'alternativnog' diskursa kakvi su postojali u Srbiji 90-ih, reč alternativa gubi svoj smisao i počinje da znači 'opozicija'. Ovo opoziciono vrzino kolo stvaralo je više klaustrofobije od same geopolitičke izolacije. Najbolje što je nečija 'umetnička duša' mogla da učini da bi opstala, bilo je da se izoluje od klaustrofobije, da napravi svoj tajni pod-kavez i da u njemu stvara pejsaže vlastitog duha. Retki su oni koji su imali dovoljno

snage, sreće i dara za takav samoizgon. Ovo je njihova kompilacija.

Kada je 2000-te došlo do nove promene društvenog ukusa, kada je građanstvu dojadilo buntovništvo i tražila se renesansa inovacije, ona se i desila. Lavinu inovacije nije pokrenula nova kulturno politička garnitura - ona je samo lukavo ozvaničila lavinu koju je prethodne godine pokrenuo blagotvorni fizički šok od bombardovanja. Čim smo osetili da je smrt blizu a život jevtin, kolotečina je prekinuta i masovno smo postali kreativni. Ispostavilo se da je ubedljivo najviše eksperimentalnih bendova iz 90-ih nastalo za vreme bombardovanja.

Ipak, ni jedan od kreativaca "sa sporim paljenjem" nije na kompilaciji. Želimo da pokažemo da 2000 nije nulta godina za eksperimentalnu, freak folk, noise, free improv, industrial i sličnu muziku. Mnogi su to radili i 90-ih, pre lavine, i samo takvi autsajderi su na kompilaciji. Jedini zastupljeni iz 1999/2000 su projekti ljudi koji su i ranijih godina hrabro i ludo eksperimentisali.

Autsajderska muzika će uvek biti u izolaciji i senci, jer to je njeno prirodno stanište. Crni Pek pruža javnosti kratki voajerski uvid u privatne kreacije, a pritom se trudi da ispoštuje magičnu privatnost kako ove retke cvečke ne bi izgubile miris pod prstima indiferentnih prolaznika. Zbog toga, Crni Pek nije samo kompilacija, već pre svega serija albuma eksperimentalne muzike iz Srbije 90-ih. Ova brižljivo čuvana, kapitalna remek-dela koja gotovo da niko nikad nije čuo, objavljujemo na fizičkim diskovima u veoma malim i numerisanim tiražima, u ručno pravljenim pakovanjima, sasvim u duhu autsajderske 'diy' umetnosti.

Neki od ovih projekata spadaju pod kategoriju "one man band", a još više njih bi moglo da se okarakteriše kao "one man scene" [™ Hogon]. Između njih ne postoji ni faktička ni stilska veza koja bi bila zametak nekakve zajedničke scene. Ipak, zarad snalaženja pri slušanju, mogli bismo da ih podelimo u tri kategorije:

Početak 90-ih predstavlja slepo crevo 80-ih. Tadašnji eksperimentalni bendovi su činili scenu koja je nestala pre nego

što je i nastala, a mogla je biti prva prava new wave scena u Srbiji – pojavila se generacija koja, za promenu, nije odrastala na Hendriksu. Ovaj deo Crnog Peka je posebno interesantan jer dokumentuje alternativnu istoriju: kako bi zvučala Srbija da nisu mobilisali peru-miku-lazu. Ovi bendovi nisu bili primarno koncipirani kao izolantski, njih je izolocija prosto zatekla. Ipak, oni zaslužuju da budu na kompilaciji jer su ostali tvrdoglavo dosledni svojim nesvakidašnjim muzama, sve dok ih nije progutao mrak istorije.

Sredina devedesetih je limbo dosade, vetrometina bez časovnika i kompasa. Čudaci koji su tada eksperimentisali nisu stvarali kao umetnici, već pre kao divljaci ili autistični bolesnici koji su digli ruke od svega i kojima je ostalo samo da udaraju loncima i buncaju, uprkos svemiru. Njihovu [detinjastu] poetiku karakteriše ekstremna introvertnost - ali i ozbiljnost; retko koji umetnički materijal je ovako autentičan, iskren i sirov.

Do **kraja 90-ih** gorivo ludila je ishlapelo i ljudi su uglavnom blenuli u jednu tačku, svako u svoju. I kao na kraju nekog apokaliptičnog crtaća, kad poverujemo da je entropija pobedila, iz pepela su se pojavili samonikli izdanci nečeg sasvim novog. Mlada generacija koja još nije ni postala svesna razmere duhovne i kulturne erozije oko sebe, počinje da pomoću kompjutera stvara svoje svetove. Bez samosvesnih umetničkih pretenzija, klinci odrasli na pulp sf-u i igricama počinju da stvaraju maštovitije, emotivnije i umetnički zrelije radove od "ozbiljnih" umetnika. Pulp je baza njihovog duha i estetike, ali i zdravog pristupa radu, koji nije opterećen umetničarenjem već prosto nastoji da iskomunicira kroz kvalitet. Ova generacija je 2000-tih 'razvila krila'.

Dakle Crni Pek, ta mračna reka osobenjaštva, tekla je i 90-ih, ali ispod zemlje. Da smo to tada znali, verovatno bi nam bilo lakše da se borimo sa klaustrofobijom i – što je još važnije – verovatno ne bismo gajili toliko negativnu predrasudu o našoj sredini. Alternativni duh i vrednosti ipak postoje kod nas, samo ih treba otkriti i podeliti sa drugima.

Ovde je reč o nečemu mnogo širem i važnijem od talentovanih autsajdera. Njih samo uzimamo kao zgodan primer da utvrdimo razloge zbog kojih u našem javnom prostoru nedostaju pojave koje su suštinski alternativne. Ono što pre svega koči proboj originalnih i alternativnih ljudi su njihove negativne predrasude o sebi i svojoj okolini. Strah od neuspeha i ubeđenje da 'moj glas ne vredi' uobičajene su u okruženju koje odbija da upozna nove vrednosti. Ali bože moj, nije li svako okruženje takvo? Jeste. Problem zapravo leži u samim stvaraocima alternative, odnosno u kruški koja nikako da im padne na glavu. Kada bi oni bar glavačke skočili na krušku, kruška bi im objasnila šta moraju da učine da bi im bilo bolje: da se samostalno suprotstave netoleranciji okruženja, da promovišu svoj rad javno, jasno i glasno, iako ih niko za to nije pitao, da gaze protiv struje... A ne da čuče na margini, pasivni i skeptični.

Skepticizam je potcenjivanje publike i u Srbiji smo svi skloni tome. Ipak, publiku ne treba procenjivati, nego edukovati; upoznavati je sa novim vrednostima, a ne samo reprodukovati prihvacene. Vera u neku vrednost je najveća kada se pretoči u "patriotski" impuls - ako u nešto veruješ ili ga voliš, onda ga i promoviši - inače si ga izdao.

Dakle, poenta Crnog Peka nije eskapistička nego aktivistička. Svako treba da bude ministar sopstvene kulture, sopstveno ministarstvo unutrašnjih vrednosti i da te vrednosti širi oko sebe. Zalažemo se za totalnu autonomiju pojedinca, umetnika i dela. Ali od njih zauzvrat tražimo javnu objavu te autonomije i demonstraciju njenih vrednosti. Samo takva privatna intervencija može oplemeniti i zalečiti našu javnu kulturu. Od koga očekujete da promovise vaše vrednosti, od države i njenih medija? To nije samo nerealno, to je dosadno. Treba urezati alternativne kanale u javnost, oni nam nedostaju više od samih alternativnih dela. To uopšte ne mora da bude komplikovano kao što zvuči. Na primer, ovaj tekst i kompilaciju ste dobili putem jednog takvog kanala. Socijalne mreže takođe mogu da posluže kao zgodan kanal, ali se u njima treba čuvati lažnog osećaja proboja i afirmacije naših aktivnosti; to su samo molekuli u bujici podataka i zaborava.

Ako se, recimo, bavite nekom hermetičnom muzikom, nemojte je čuvati za sebe. Objavite je javno, što javnije. Nije važno da li ćete prodati 2, 3 ili 0 diskova, i da li će vam doći 5 ljudi na nastup. Važno je da vaš rad bude dostupan javnosti i da javnost o tome bude dovoljno jasno i glasno obaveštena. Od takvih mikroklimatskih promena ne treba očekivati direktan efekat, ali one su od presudnog značaja za kulturni ekosistem, jer stvaraju klimu izbora i različitosti. Pomislite na sve ljude koje treba iznenaditi, zbuniti, iznervirati, zgroziti, čije ograničene horizonte treba na svaki način razmrdati. To je još važnije nego da sebi osiguramo podršku istomišljenika - istomišljenici su već 'spaseni'.

Niko nikad nije video Crni Pek. Povremeno, arheolozi otkriju tek njegov trag, u naslagama mulja. Nemojte čekati 2020 da biste otkrili autsajdere koji danas postoje.

I čim nekog od njih otkrijete, za uši ga izvucite iz njegove kartonske kutije na svetlo i sušu javnosti.

(c.) Nacionalna Asocijacija za Umetnost i Kulturu 2012

